

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Панченко Марини Миколаївни
на тему: «Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу
України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
(05 – Соціальні та поведінкові науки)

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасний стан економіки України характеризується значними політичними, соціально-економічними, територіальними трансформаціями, що негативно впливає на економічну стабільність, діяльність суб'єктів господарювання, якість життя населення. Для вирішення численних економічних проблем сьогодення, пов'язаних із забезпеченням обороноздатності країни, збалансування платіжного балансу країни, підвищення рівня конкурентоздатності виробленої в Україні продукції, впровадження інновацій у виробничі процеси, оновлення основних засобів, покращення життя населення необхідно активізувати інвестиційні процеси в країні на основі цілеспрямованої політики держави на нарощування інноваційно-інвестиційного потенціалу. Функції ж інноваційно-інвестиційного потенціалу в економічному розвитку, як відомо, проявляються у: прискоренні економічного зростання за рахунок структурних змін; впливі на галузеві пропорції та пропорції між виробництвом і споживанням; формуванні інвестиційної ємності національної економіки; підвищенні рівня та якості життя населення як головного драйверу підвищення платіжного попиту в країні.

Для відновлення економічного зростання, збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів, підняття на більш високий рівень забезпечення соціальних стандартів необхідна діюча модель управління інноваційно-інвестиційним потенціалом, направлена на його нарощування.

Все вище зазначене лише підтверджує актуальність теми дисертаційної роботи Панченко М.М., яка направлена на систематизацію теоретичних, методичних, практичних засад розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу як запоруки відмови від ресурсно-сировинної спеціалізації на користь інноваційно орієнтованої моделі економіки України.

Дисертаційна робота Панченко М. М. виконана згідно з тематикою плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, робота є складовою науково-дослідних тем кафедр економічної теорії та бухгалтерського обліку, а також кафедри управління персоналом та бізнес-технологій. При участі у розробці тем «Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0122U201268) та «Перспективи збалансування ринку праці у період війни та післявоєнного відновлення України 0123U104273) авторкою визначено сутність та роль інноваційно-інвестиційного потенціалу, стратегічні орієнтири інноваційного шляху розвитку, зменшення загроз та ризиків з метою відновлення економіки України .

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Теоретико-методичні положення, практичні рекомендації і висновки, сформульовані дисертанткою, є достовірними. Дисертаційна робота має логічну побудову, її авторка системно підійшла до постановки проблеми, формулювання завдань, обрала влучні методи та прийоми дослідження.

Основні положення новизни обґрунтовані шляхом використання численних методів наукового пізнання (для визначення сутності та ролі інвестиційно-інвестиційного потенціалу в економічних процесах - абстрагування, аналізу, синтезу; для встановлення зв'язків між важелями – діалектичного; для аналізу інноваційно-інвестиційних процесів - економіко-статистичного тощо).

Глибокий аналіз змісту дисертації та опублікованих наукових праць здобувачки Панченко М.М. дають змогу констатувати високий рівень

обґрунтованості наукових положень, висновків і наданих рекомендацій. Представлений матеріал дисертаційної роботи базується на сучасних теоретичних та практичних дослідженнях. Основні положення та висновки дисертації мають достатній рівень апробації, доповідались й одержали схвалення на 6 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та зміст основних положень дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Панченко Марини Миколаївни складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел із 160 найменувань. Загальний обсяг роботи \approx 202 сторінки, в тому числі 190 сторінок основного тексту. Робота містить 36 рисунків та 21 таблицю.

У розділі 1 «Теоретичні основи формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу національної» (с. 29-63) розкрито поняття, економічний зміст та характерні ознаки формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки, інструменти стимулювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки, методичні підходи до оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки.

У розділі 2 «Сучасний стан та тенденції формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу України» (с. 66-112) наведено результати аналізу сучасного стану інноваційних та інвестиційних процесів в Україні, проведена оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу України, а також досліджено, систематизовано ймовірні загрози, ризики формування та реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки.

У розділі 3 «Напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки (с.116-165) визначено стратегічні пріоритети формування інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки, розглянуто концептуальні засади управління ризиками інноваційно-інвестиційного потенціалу України, а також запропонований інструментарій розробки стратегії розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України.

Структура та зміст дисертації в повній мірі розкривають тему, мету та завдання дослідження. Робота написана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Стиль викладення матеріалу характеризується науковістю, логічною послідовністю, інформаційно-аналітичною насиченістю.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що структура дисертації розкриває основні положення змісту та поставлені завдання. Представлена до захисту дисертація є завершеною цілісною науково-дослідною роботою.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробленні і науковому обґрунтуванні теоретико-методичних і прикладних засад формування та оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки України.

У процесі роботи над дисертацією здобувачкою удосконалено: концептуальні засади визначення стратегічних орієнтирів розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу за рахунок уточнення їх змістовного наповнення та складових, визначення наявних ризиків та загроз (с. 36); понятійно-категоріальний апарат в частині поглиблення змісту понять “інновації” (с.31), “інноваційно-інвестиційний потенціал”; науково-прикладні підходи визначення ймовірності настання ризиків та їх сукупного впливу на розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу (с. 105-111); прикладні засади стратегічного управління розвитком інноваційно-інвестиційного потенціалу України, та на цій основі пов’язати стратегічні орієнтири реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу з можливостями, загрозами на основі аналізу сильних, слабких сторін, переваг національної економіки, визначити можливі наслідки досягнення стратегічних цілей (с.83-89).

Авторка своїми науковими напрацюваннями сприяла подальшому розвитку: науково-методичному підходу до оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, який дав змогу використати рейтингові, експертні та індексні методи і встановити пряму залежність росту інноваційно-інвестиційного потенціалу від макроекономічних показників розвитку,

забезпеченості економіки трудовими ресурсами, кількісних та якісних показників інноваційної діяльності, інфраструктурно-ресурсного потенціалу (с. 92-101); науково-прикладних засад управління ризиками інноваційно-інвестиційного потенціалу на основі поєднання стратегічного та тактичного управління (с.147-155); методичного інструментарію оцінювання інноваційно-інвестиційного потенціалу, шляхом виокремлення економічного, інноваційного, інфраструктурно-ресурсного та трудового компонентів, що дало можливість визначити комплексний інтегральний індекс інноваційно-інвестиційного потенціалу й окреслити стратегічні пріоритети його формування на перспективу (с. 61-62, с.91-102); практичних рекомендацій щодо розширення заходів та інструментів стимулювання розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу з використанням інструментів інституційного та інфраструктурного впливу тощо (с.155-165) тощо.

На основі вище викладеного можна стверджувати, що наукова новизна результатів, наукових положень, висновків та рекомендацій Панченко М.М. у дисертації наявна та чітко прописана.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення роботи підтверджуються впровадженням її результатів у практичну діяльність Департаменту економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації – при розробці Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (довідка № 01-01-20/199 від 30.01.2024 р.); Агенції регіонального розвитку Чернігівської області – у практиці формування та реалізації перспективних програм соціально-економічного розвитку Чернігівської області, систематизації існуючих ризиків (довідка № 14 від 31.01.2024 р.); військової частини А4044 м. Житомир (довідка № 716 від 29.01.2024 р.), військової частини А1451 м. Харків (довідка №226/56/94 від 29.01.2024 р.) – при формуванні елементів інноваційної системи функціонування фінансової служби, цифровізації та кіберзахисту фінансово-господарських процесів військової частини і як наслідок підвищення загальної обороноздатності. Наявне також впровадження результатів дослідження

Панченко М.М. у навчальний процес Національного університету "Чернігівська політехніка" при викладанні дисциплін «Інноваційно-інвестиційний менеджмент», «Інноваційні HR-технології», «Стратегічний менеджмент», (довідка № 202/08 – 312/ВС від 25.01.2024 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, 6 тез наукових доповідей.

Авторкою дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Результати аналізу тексту дисертаційної роботи та публікації Панченко М.М. засвідчують відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Текст дисертації містить посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, статистичних даних.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Оцінюючи в цілому високий рівень теоретико-методичних і методико-прикладних положень, ґрунтовну теоретичну складову, систему практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових положень, висновків та пропозицій, необхідно виділити дискусійний характер окремих положень дослідження.

1. У дисертаційній роботі здійснено аналіз найбільш відомих світових рейтингів, що суттєво впливають на прийняття інвесторами рішення щодо вкладання коштів в інновації, економіку тієї чи іншої країни, зокрема такі

рейтинги як Індекс економіки знань Інституту Світового банку (Bloomberg innovation index), Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (The Global Talent Competitiveness Index), Індекс інтелектуального капіталу (Intellectual Capital Index), рейтинг умов ведення бізнесу (Doing Business), Індекс економічної свободи (Index of economic freedom), Глобальний індекс стійкої конкурентоспроможності (The Global Sustainable Competitiveness Index) тощо. Аналіз складових зазначених рейтингів у роботі не отримав завершеного вигляду. Конкретизація врахування зазначених в рейтингах індикаторів, чинників і інструментів при обґрунтуванні стратегічних напрямів реалізації інноваційно-інвестиційного потенціалу надало б авторським пропозиціям більш завершеного вигляду та посилило б позитивне враження від роботи.

2. Автором досить детально розкриті тенденції, особливості процесу інвестування в Україні. У той же час, при дослідженні напрямів та обсягів інвестування в національну економіку виявлено: значний спад обсягу інвестицій в основний капітал за 2021-2022 роки. Аналіз *ex post* поточного стану інвестування в Україні має бути підкріплений аналізом *ex ante* щодо визначення причин, що його зумовлюють, та обґрунтуванням заходів державної політики протидії негативним процесам дезінвестування.

3. Автором проаналізовано широкий інструментарій адміністративно-стимулюючого впливу на формування та реалізацію інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки країни. Разом з тим, проведений дисертантом аналіз інструментів стимулювання (с.126-130) потребує доопрацювання в частині виявлення причин неефективності їх застосування в Україні з огляду на низький поточний рівень інноваційності національної економіки.

4. Більш чітких коментарів потребує і проведений дисертантом у другому розділі роботи SWOT-аналіз реалізації інвестиційного потенціалу (с.84 дисертації).

5. Третій розділ роботи перевантажений теоретичним матеріалом. Практичній зорієнтованості дисертаційного дослідження сприяло б розроблення сценарних прогнозів реалізації стратегічних орієнтирів реалізації інноваційно-

інвестиційного потенціалу економіки України та обґрунтування умов і факторів реалізації песимістичних та оптимістичних сценаріїв розвитку.

6. При обґрунтуванні напрямів реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки (третій розділ дисертації) (с. 155-164) варто було детальніше розкрити та визначити систему заходів, які необхідно здійснити для кожного компоненту інвестиційного потенціалу.

Проте, вказані недоліки і наведені зауваження в основному вказують на дискусійні аспекти, мають рекомендаційний характер і не є суттєвими; не заперечують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Панченко М.М. як ґрунтовного дослідження, що виконане на високому науково-професійному рівні, містить наукову новизну, має теоретико-методичну і практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертація Панченко Марини Миколаївни на тему «Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», виконана на високому науковому рівні, а отримані результати дослідження характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну значимість. У дослідженні вирішене важливе науково-практичне завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методичних засад та напрацюванні практичних рекомендацій відносно формування стратегічних напрямків розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України.

Дисертаційна робота Панченко М.М. за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами), вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. №44.

Панченко Марина Миколаївна - автор дисертації «Стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, професор
завідувачка кафедри соціоекономіки та
управління персоналом
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана

Галина ЛОПУШНЯК

